

POLISH INTERNAL SECURITY AGAINST INTERNATIONAL THREATS

BEZPIECZEŃSTWO WEWNĘTRZNE POLSKI WOBEC ZAGROŻEŃ MIĘDZYNARODOWYCH

ABSTRACT

The implementation of national security policy objectives is to ensure the security of citizens, the rights and fundamental freedom, democratic order in the country, as well as to create uninterrupted conditions for civilization and economic development. Present international security environment is dynamic and often significantly affects, and even interferes with the constitutional order and security of citizens. The essence of changes involves shifting the focus from conventional threats to asymmetric threats. There are new threats in the region due to the Russian-Ukrainian conflict, a constant threat is international terrorism associated with cross-border crime, moreover, globalization has brought financial crisis. Poland is trying to accurately read these processes, interpret and react flexibly. This effort shall be borne by both the state and the nation.

STRESZCZENIE

Realizacja założeń polityki bezpieczeństwa państwa służy zapewnieniu bezpieczeństwa obywatelom, praw i podstawowych wolności oraz demokratycznego porządku w kraju, stworzeniu niezakłóconych warunków do cywilizacyjnego i gospodarczego rozwoju. Współczesne środowisko bezpieczeństwa międzynarodowego jest dynamiczne i często w istotny sposób wpływa na porządek konstytucyjny i bezpieczeństwo obywateli, a nawet je zakłóca. Istota zmian polega na przesuwaniu się

punktu ciężkości z zagrożeń klasycznych na zagrożenia asymetryczne. Pojawiają się nowe zagrożenia w regionie spowodowane konfliktem rosyjsko-ukraińskim, stałym zagrożeniem jest terroryzm międzynarodowy powiązany z przestępczością transgraniczną, a globalizacja przyniosła nam kryzys finansowy. Polska stara się procesy te trafnie odczytywać, interpretować i elastycznie na nie reagować. Ten wysiłek ponosi zarówno państwo, jak i naród.

KEYWORDS: *security, state, international threats, strategy, globalization*

SŁOWA KLUCZOWE: *bezpieczeństwo, państwo, zagrożenia międzynarodowe, strategia, globalizacja*

WPROWADZE

Państwo jest gwarantem bezpieczeństwa obywateli. Potrzeba bezpieczeństwa wynika zarówno z wewnętrznej struktury społeczeństwa, jak i z funkcjonowania oraz ewolucji środowiska międzynarodowego, w którym powstają zagrożenia i wyzwania dla danego narodu i państwa.

Zapewnienie odpowiednio wysokiego poziomu bezpieczeństwa wewnętrznego jest istotnym elementem polityki wewnętrznej państwa. Tak jest do dzisiaj, choć zmienił się charakter i rodzaj zagrożeń oraz metody zapobiegania im. Globalizacja, rozwój międzynarodowej komunikacji wymagają umiędzynarodowienia sfery bezpieczeństwa wewnętrznego, co następuje, ale brak, jak na razie, pełnego przekonania o takiej konieczności (Żukrowska, 2006, s. 21).

Autor przedstawia zależności i związki zachodzące między bezpieczeństwem wewnętrznym a bezpieczeństwem zewnętrznym oraz inicjatywy i działania władz polskich, które są odpowiedzią na powstające zagrożenia w regionie i w skali globalnej.

RELACJE MIĘDZY BEZPIECZEŃSTWEM WEWNĘTRZNYM A ZEWNĘTRZNYM PAŃSTWA

Bezpieczeństwo wewnętrzne państwa to stan uzyskany w efekcie spełnienia przez państwo funkcji wewnętrznej realizowanej w ramach strategicznej polityki bezpieczeństwa narodowego, przejawiający się ochroną:

- w ujęciu wąskim – porządku konstytucyjnego, bezpieczeństwa publicznego i bezpieczeństwa powszechnego,

- w ujęciu szerokim – porządku konstytucyjnego, życia i zdrowia obywateli, majątku narodowego przed bezprawnymi działaniami, a także skutkami klęsk żywiołowych i katastrof technicznych (Wiśniewski, Zalewski, 2006, s. 19–23).

Do najważniejszych funkcji współczesnego państwa należy zaliczyć:

- wewnętrzną, która sprowadza się do zapewnienia porządku i bezpieczeństwa wewnątrz kraju, co osiąga się poprzez działanie organów administracji publicznej,
- zewnętrzną, która realizowana jest poprzez działalność prowadzoną w zakresie stosunków z innymi państwami oraz organizacjami międzynarodowymi, której istotą jest ochrona interesów państwa prowadzona głównie przez służbę dyplomatyczną (Wojtaszczyk, 2000, s. 17–24).

Tworzący się ład międzynarodowy wykazuje istotny wpływ na bezpieczeństwo wewnętrzne państwa poprzez:

- deterytorializację – bezpieczeństwo wewnętrzne nie zamyka się w obrębie terytorium, a tracące na znaczeniu granice państwowe „wypuściły” je do transnarodowej przestrzeni, gdzie stało się bezpieczeństwem wielowymiarowym,
- struktury sieciowe – z jednej strony wzmacniające możliwości komunikacyjne pomiędzy transgranicznie współpracującymi instytucjami, z drugiej strony generujące zagrożenia,
- dywersyfikację i proliferację zagrożeń transnarodowych, takich jak cyberprzestępczość i cyberterroryzm,
- asymetryczność zagrożeń i dysproporcję potencjałów oznaczające możliwości lub gotowość wykorzystania przez organy państwa takich samych metod i środków, jakie stosowane są przez organizacje przestępcze,
- globalne formatowanie polityki bezpieczeństwa, co jest związane z unifikacją na skalę globalną strategii walki z globalnym przeciwnikiem w ramach *war on terror* ogłoszonej przez USA po 11 września 2001 r. (Gruszcak, 2008, s. 322–326).

Współczesne bezpieczeństwo wewnętrzne i bezpieczeństwo zewnętrzne są ściśle ze sobą powiązane. Zagrożenia z zewnątrz łatwo mogą się przerozdzić w zagrożenia wewnętrzne. Zatem działania na rzecz zapewnienia bezpieczeństwa wewnętrznego muszą mieć charakter interdyscyplinarny.

POLSKIE INICJATYWY WOBEC ZAGROŻEŃ W REGIONIE

Pojawienie się nowych zagrożeń w Europie Środkowo-Wschodniej spowodowanych konfliktem rosyjsko-ukraińskim wymaga stałej i twórczej adaptacji polskiej polityki bezpieczeństwa (Sulowski, Brzeziński, 2009, s. 25) do dynamicznie zmieniającej się sytuacji. Zaistniałe okoliczności stawiają Polskę przed koniecznością niezbędnych modyfikacji w polityce bezpieczeństwa, racjonalizacji i stabilizacji procesu modernizacji sił zbrojnych. Niezbędne jest propagowanie w społeczeństwie zrozumienia i poparcia dla potrzeb obronnych kraju, rozwijania rezerw wojskowych i odpowiadającej tym potrzebom infrastruktury gospodarczej (pozyskano [4.02.2015] z <http://sea.org.pl>).

Odpowiedzią na zaistniały impas wschodni, uwzględniającą wnioski z konfliktu rosyjsko-ukraińskiego oraz związanego z nim obecnego kryzysu bezpieczeństwa, była zatwierdzona 5 listopada 2014 r. przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Bronisława Komorowskiego *Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej* (BBN, 2014). Pierwszoplanowymi celami strategicznymi w dziedzinie bezpieczeństwa są: utrzymywanie i demonstrowanie gotowości zintegrowanego systemu bezpieczeństwa narodowego do wykorzystywania szans, podejmowanie wyzwań, redukcja ryzyka i przeciwdziałanie zagrożeniom. W dalszej kolejności wymieniane są cele bardziej szczegółowe: od doskonalenia zintegrowanego systemu bezpieczeństwa narodowego i zapewnienia mu niezbędnych zasobów i zdolności, poprzez umacnianie pozycji Polski na arenie międzynarodowej, także poprzez udział w sojuszach i we współpracy z innymi państwami, zapewnianie bezpieczeństwa powszechnego, cyberbezpieczeństwa, bezpieczeństwa finansowego, energetycznego, klimatycznego, żywnościowego, aż po kwestie bezpieczeństwa społecznego, czyli skuteczną politykę prorodzinną czy świadomość społeczną w sferze bezpieczeństwa (BBN, 2014). *Strategia* stanowi nie tylko pewną deklarację intencji państwa w sferze polityki bezpieczeństwa narodowego, lecz swego rodzaju plan działania. Po pierwsze, to określenie kwestii odpowiedzialności za realizację przyjętych postanowień. Po drugie, postanowienia *Strategii* będą rozwijane i konkretyzowane w Polityczno-Strategicznej Dyrektywie Obronnej Rzeczypospolitej Polskiej oraz Strategii Rozwoju Systemu Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej, realizującej długo- i średniookresową strategię rozwoju kraju. Po trzecie, *Strategia* nie

jest dokumentem danym raz na zawsze. Jej postanowienia będą w przyszłości weryfikowane, także w ramach kolejnych edycji *Strategicznego Przeglądu Bezpieczeństwa Narodowego* (Wawrzusiszyn, 2015, s. 131). To też dobry znak, bowiem cechą współczesnego świata, a więc i środowiska bezpieczeństwa, jest zmienność, a strategie muszą być mocno osadzone w realiach (Aleksandrowicz. Pozyskano [23.02.2015] z <http://wszystkoconajwazniejsze.pl/tomasz-aleksandrowicz-strategia-bezpieczenstwa-narodowego-rp/>).

Z punktu widzenia analizowanej problematyki istotny jest jeszcze jeden dokument – *Biała Księga Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej* (BBN, 2013). Stanowi on swego rodzaju ofertę programową i koncepcyjną dla instytucji i organów odpowiedzialnych za bezpieczeństwo. Jest to pierwszy tego typu dokument w historii III RP. Po raz pierwszy, w jednym dokumencie, spójnie przedstawiony i oceniony został cały system bezpieczeństwa państwa – obejmujący sferę obronną, ochronną, społeczną i gospodarczą. Ukazuje również wzajemne relacje i zależności pomiędzy tymi elementami. W perspektywie dwudziestolecia zaprezentowane zostały prognozy rozwoju sytuacji, wraz z wariantami działań (kierunków strategicznych), jakie powinna podjąć Polska z uwzględnieniem różnych opcji dla rozwoju organizacji i zasad funkcjonowania systemu kierowania bezpieczeństwem narodowym. Pod uwagę zostały wzięte również warianty zmian systemowych na najwyższym, prezydenckim i rządowym szczeblu kierowania bezpieczeństwem państwa (Wawrzusiszyn, 2015, s. 125–136). Przed *Białą Księgą* postawiono cele skierowane zarówno do Polaków, jak i społeczności międzynarodowej. Do Polaków są nimi: inspirowanie instytucji realizujących politykę bezpieczeństwa państwa do wdrażania rekomendacji w tym zakresie oraz przyczynianie się do pogłębienia wiedzy i świadomości społecznej na temat bezpieczeństwa Polski i Polaków. Natomiast do społeczności międzynarodowej to umożliwienie lepszego zrozumienia podejścia Polski do kwestii bezpieczeństwa (Koziej, 2013).

Filarem bezpieczeństwa staje się nasz potencjał obronny ukierunkowany na obronę własnego terytorium, szczególnie w przypadkach zróżnicowanych typów agresji, gdyby trudno było uzyskać natychmiastowe wsparcie Sojuszu. Kryzys rosyjsko-ukraiński przyspieszył, zapoczątkowany w 2013 r., program modernizacji technicznej polskiej armii (pozyskano [31.03.2015] z <http://mon.gov.pl>). Program pochłonął w 2015 r. ponad 13 mld zł. Polskie firmy

zbrojeniowe w poważnym stopniu będą partycypować w programie. Uzbrojenie przewidziane do zamówienia ma zmienić oblicze polskiej armii, „łatając” najistotniejsze luki i zastępując wysłużony poradziecki sprzęt, głównie latający. Planuje się wybrać najlepszych zachodnich i polskich dostawców śmigłowców wielozadaniowych i szturmowych, nowych okrętów dla Marynarki Wojennej oraz przede wszystkim systemów obrony przeciwlotniczej i antyrakietowej średniego i krótkiego zasięgu (pozyskano [13.04.2015] z <http://www.tvn24.pl>). Silna, dobrze wyposażona i profesjonalnie dowodzona armia daje społeczeństwu poczucie bezpieczeństwa i wzbudza wysokie zaufanie.

Wspomniany kryzys ujemnie wpływa na polską gospodarkę, co ujawnił Minister Finansów na odbywającym się w stolicy Stanów Zjednoczonych szczyście Międzynarodowego Funduszu Walutowego i Banku Światowego w kwietniu 2015 r. Minister Szczurek dostrzegał dwa główne zagrożenia dla polskiej gospodarki w związku z kryzysem na linii Kijów–Moskwa. Pierwsze to załamanie handlu pomiędzy Polską a Rosją, drugie zagrożenie to potencjalne zakłócenia w imporcie surowców energetycznych z Rosji (pozyskano [13.04.2015] z <http://www.tvn24.pl>). Poważnym wyzwaniem dla państwa jest zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego kraju, w tym dywersyfikacja zaopatrzenia w nośniki energii, zwłaszcza ropę naftową i gaz ziemny. (Przypomnieć należy, że w grudniu 2010 r. wicepremier Pawlak z wicepremierem Rosji Sieczinem podpisali porozumienie o dodatkowych dostawach rosyjskiego gazu do Polski. Rząd Tuska uznał to porozumienie za swój wielki sukces, będący dowodem dobrych stosunków z Rosją. Jak się okazało, podpisany kontrakt gazowy był niekorzystny dla Polski – przyp. autora). Polska stara się jednak aktywnie zmniejszyć uzależnienie od rosyjskiego gazu. W wariantcie optymistycznym zakłada się, że w przyszłym roku będziemy w stanie funkcjonować bez gazu z Rosji, gdyby to było konieczne.

Ważne, z punktu widzenia aktualnej sytuacji w Europie Środkowo-Wschodniej, jest powołanie Polskiej Agencji Kosmicznej. Główny cel agencji to obronność kraju. Budowana tarcza antyrakietowa pozwalać będzie odeprzeć atak z użyciem rakiet. Do tego niezbędny jest satelita, który rozpoznaje cały teren. Oczywiście potrzebą armii polskiej jest w tej chwili odsunięcie obszaru buforowego jak najdalej od granic Polski (Banaszkiwicz. Pozyskano [15.02.2015] z <http://wiadomosci.wp.pl/kat,1027191,title>).

POLSKA WOBEC ZAGROŻEŃ TERRORYSTYCZNYCH

Po atakach terrorystycznych w Madrycie, Londynie, Paryżu i Kopenhadze zagrożenie terroryzmu przybliży się do naszych granic i coraz powszechniej sądzi się, że atak na Polskę to tylko kwestia czasu. Trzeba także pamiętać, że polscy obywatele kilkakrotnie stawali się ofiarami działalności organizacji terrorystycznych w różnych częściach świata, a w przyszłości nie można wykluczyć kolejnych tego rodzaju tragicznych w skutkach zdarzeń. Działający od 2006 r. Międzyresortowy Zespół ds. Zagrożeń Terrorystycznych zapewnia współdziałanie administracji rządowej w zakresie zapobiegania terroryzmowi, jego wykrywania i zwalczania. Do podstawowych zadań zespołu należy m.in.: monitorowanie zagrożeń o charakterze terrorystycznym, przedstawianie opinii i wniosków dla Rady Ministrów, opracowywanie procedur w zakresie zwalczania terroryzmu, inicjowanie i koordynowanie działań właściwych organów administracji rządowej w obszarze walki z terroryzmem. W pracach i spotkaniach zespołu uczestniczą przedstawiciele wszystkich instytucji odpowiadających za bezpieczeństwo państwa.

Istotnego znaczenia nabiera Narodowy Program Antyterrorystyczny na lata 2015–2019 przybliżający zasady, formy i środki dotychczasowego zaangażowania w przeciwdziałanie zagrożeniom o charakterze terrorystycznym i ich zwalczanie oraz przedstawia priorytety i plany działań, które będą podejmowane w Polsce w najbliższych latach. Na instytucjach rządowych spoczywa odpowiedzialność za wprowadzenie tych zamierzeń, abyśmy nadal mogli żyć w kraju wolnym od terroryzmu. Przedmiotowy dokument wynika ze *Strategii Sprawne Państwo 2020* (pozyskano [13.04.2015] z <https://mac.gov.pl>), która wskazuje na potrzebę przygotowania i realizacji kompleksowego rządowego programu antyterrorystycznego, wzmacniającego mechanizmy współpracy i podnoszącego skuteczność działań właściwych służb, organów i instytucji (MP, poz. 1218).

Bezpieczeństwo cyberprzestrzeni staje się obecnie dla Polski priorytetem. Od 2013 r. w drodze uchwały Rada Ministrów przyjęła dokument *Polityka Ochrony Cyberprzestrzeni Rzeczypospolitej Polskiej* (pozyskano [15.04.2015] z <http://www.cert.gov.pl>). Program porusza główne przesłanki i założenia polityki ochrony cyberprzestrzeni RP, uwarunkowania i problemy obszaru cyberprzestrzeni, wskazuje główne kierunki działań i mechanizmy ich realizacji,

a także sposoby finansowania i ocenę skuteczności polityki. Odpowiedzialna za zapewnienie ochrony kluczowych systemów i sieci teleinformatycznych państwa jest Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego. W strukturze ABW powołano Rządowy Zespół Reagowania na Incydenty Komputerowe. Opracowano system wczesnego ostrzegania o zagrożeniach w sieci Internet ARAKIS-GOV. System powstał na potrzeby wsparcia ochrony zasobów teleinformatycznych administracji państwowej w wyniku rozszerzenia stworzonego przez CERT Polska systemu ARAKIS o dodatkową funkcjonalność. ARAKIS-GOV nie jest typowym systemem zabezpieczającym i w żadnym wypadku nie zastępuje funkcjonalności standardowych systemów ochrony sieci, takich jak firewall, antywirus czy IDS/IPS (pozyskano [13.04.2015] z <http://www.cert.gov.pl>). Istotnym przedsięwzięciem są publikacje raportów o stanie bezpieczeństwa w cyberprzestrzeni (pozyskano [15.04.2015] z <http://www.cert.gov.pl>). *Raporty* publikowane są w celu podnoszenia świadomości użytkowników o aktualnych zagrożeniach i podatnościach, a także skutkach ich ewentualnego wystąpienia dla systemów teleinformatycznych. Ujęte w *Raportcie* informacje, w tym dane statystyczne, mają dostarczyć wiedzy niezbędnej dla procesów planowania i wdrażania w instytucjach rozwiązań przyczyniających się do podwyższenia odporności jawnych systemów teleinformatycznych.

W 2008 r. decyzją Prezesa Rady Ministrów powstał Międzyresortowy Zespół ds. Zapobiegania Nielegalnemu Rozprzestrzenianiu Broni Masowego Rażenia. Celem Zespołu jest śledzenie obecnych tendencji w dziedzinie proliferacji broni masowego rażenia i działań wspólnoty międzynarodowej w ramach Inicjatywy Krakowskiej (PSI) oraz Globalnej Inicjatywy Zwalczenia Terroryzmu Jądrowego (GICNT) między innymi pod kątem zagrożeń terrorystycznych (pozyskano [15.04.2015] z <http://bip.kprm.gov.pl>).

Należy również odnotować funkcjonowanie Rządowego Centrum Bezpieczeństwa (Dz.U. z 2007 r. nr 89, poz. 590; Dz.U. z 2008 r. nr 128, poz. 821), którego celem jest stworzenie sprawnego i efektywnego systemu zarządzania kryzysowego. Rządowe Centrum Bezpieczeństwa dąży do podwyższenia stopnia zdolności reagowania właściwych służb i organów administracji publicznej na sytuacje kryzysowe, także w sytuacjach gdy standardowe instrumenty i procedury działania okazują się niewystarczające. Działalność ta służy ciągłemu usprawnianiu i optymalizacji procesu zarządzania kryzysowego w Polsce.

W zintegrowanym systemie zarządzania kryzysowego RP istotne znaczenie posiada Krajowy System Wykrywania Skażeń i Alarmowania (KSWSiA) (Dz.U. z 2006 r. nr 191, poz. 1415). Stanowi on wyspecjalizowany podsystem do przeciwdziałania skażeniom chemicznym, biologicznym, promieniotwórczym i nuklearnym oraz ich likwidacji. System uruchamiany jest tylko w sytuacji zagrożeń skażeniami o wielkiej skali, gdy niezbędne jest wykorzystanie wszystkich sił i zasobów dostępnych w kraju. Elementami składowymi systemu są: System Wykrywania Skażeń Sił Zbrojnych RP, sieci i systemy nadzoru epidemiologicznego i kontroli chorób zakaźnych, system stacji wczesnego wykrywania skażeń promieniotwórczych, wojewódzkie systemy wykrywania i alarmowania oraz wojewódzkie systemy wczesnego ostrzegania o zagrożeniach, system alarmowania o zagrożeniach i skażeniach, określony w Krajowym Planie Zwalczania Zagrożeń i Zanieczyszczeń Środowiska Morskiego, jednostki organizacyjne prowadzące działania interwencyjne nadzorowane przez Ministra Spraw Wewnętrznych, formacje obrony cywilnej przeznaczone do monitoringu, wykrywania i rozpoznania skażeń oraz alarmowania o skażeniach. W sytuacji wymagającej uruchomienia systemu koordynację w zakresie jednolitości procedur i interoperacyjności KSWSiA zapewnia Minister Obrony Narodowej przy pomocy centrum dyspozycyjnego (Centralnego Ośrodka Analizy Skażeń Sił Zbrojnych – COAS), funkcjonującego na co dzień jako centralny punkt Systemu Wykrywania Skażeń Sił Zbrojnych – Krajowy System Wykrywania Skażeń i Alarmowania (pozyskano [15.04.2015] z <http://rcb.gov.pl>, pdf).

POLSKA WOBEC ZAGROŻEŃ GLOBALIZACYJNYCH

Polska w coraz większym stopniu uczestniczy w procesach globalizacji. Efektem globalizacji jest bardzo duża otwartość gospodarek, czego przejawem jest przenoszenie się pomiędzy nimi wszelkich zjawisk ekonomicznych, zarówno tych pozytywnych, jak i tych negatywnych. Globalny kryzys finansowy, który nastąpił w latach 2008–2009, był jednym z największych w historii gospodarki światowej. Rozpoczął się w Stanach Zjednoczonych, ale rozprzestrzenił się na całą gospodarkę światową, dotknął wysoko rozwinięte gospodarki krajów europejskich, w tym również gospodarkę Polski, powodując poważne zagrożenie bezpieczeństwa finansowego państwa.

Wstrząsy na międzynarodowych rynkach finansowych i walutowych miały negatywny wpływ na kraje, które wykazywały wcześniej deficyty w handlu zagranicznym oraz na rachunkach obrotów bieżących w bilansie płatniczym, stosowały sztywny kurs walutowy, oraz takie, których sytuacja fiskalna uległa pogorszeniu (Czekaj, 2010, s. 196). Za główne zagrożenia dla gospodarki Polski uważano takie zjawiska, jak: niebezpieczna zależność wartości złotego od spekulacyjnych inwestycji krótkoterminowych, wysokie zadłużenie państwa oraz wysoki udział importu w produkcji, ograniczanie akcji kredytowych przez banki, ataki spekulacyjne na polską walutę i znaczne obniżenie wartości złotego oraz problemy finansowe niektórych przedsiębiorstw (pozyskano [10.04.2015] z <http://forsal.pl/artykuly/117712>). Spadek wartości bezpośrednich inwestycji zagranicznych napływających do kraju doprowadził do spowolnienia procesów gospodarczych (w tym skali dokonywanych inwestycji), a także do pogorszenia salda obrotów bieżących (Gorzela, 2010, s. 46).

Intensywnie rozwijany wewnętrzny system kontroli eksportu towarów, technologii i usług o znaczeniu strategicznym przyczynia się do ścisłego współdziałania wszystkich właściwych urzędów, agencji i służb państwowych oraz współpracy i wymiany informacji pomiędzy zainteresowanymi przedsiębiorstwami a administracją rządową. Przyczynia się jednocześnie do zrównoważonego rozwoju.

Innym, szczególnym przejawem zagrożeń związanych z globalizacją jest nielegalna imigracja i przestępczość zorganizowana. Terminu „nielegalna imigracja” używa się do opisanía obywateli państw trzecich, którzy nielegalnie wjeżdżają na terytorium państwa członkowskiego (w tym jego lotnicze strefy tranzytowe) drogą lądową, morską i powietrzną, co odbywa się często z wykorzystaniem fałszywych dokumentów albo za pośrednictwem sieci przestępczości zorganizowanej, skupiających przemytników i nielegalnych handlarzy (KOM(2006)402). Jest też spora grupa osób, które wjeżdżają do Polski w sposób legalny za okazaniem ważnej wizy lub korzystając z systemu bezwizowego, by następnie bezprawnie przedłużyć swój pobyt lub zmienić jego cel bez zgody właściwych władz. Są wreszcie osoby ubiegające się o azyl, które pozostają w kraju, mimo że podjęto w ich sprawie ostateczną decyzję odmowną.

Przeprowadzone rozumowanie prowadzi do kwestii przestępczości zorganizowanej, często transgranicznej. Jest to zjawisko tak stare, jak istnienie państwowości. Cechą wyróżniającą przestępczość zorganizowaną od przestępczości w ogóle jest rozróżnienie skutków działań niezgodnych z prawem. Niesie ona szereg zagrożeń dla bezpieczeństwa wewnętrznego państwa związanych z nielegalną imigracją, fałszowaniem dokumentów uprawniających do przekraczania granicy, przemytem towarów, pojazdów, narkotyków, wywozem dzieł sztuki i innych cennych przedmiotów, terroryzmem. Ta forma przestępczości jest zjawiskiem bardzo dynamicznym. Niezwykle trudno jest w sposób miarodajny i kompleksowy ocenić skalę jej oddziaływania na bezpieczeństwo państwa. Należy mieć na uwadze, że przestępczość ta wykazuje silne związki z przestępczością finansową, będącą poważnym zagrożeniem dla spójności systemu gospodarczego państwa, naruszając jego interesy ekonomiczne i społeczne. Przepęstwa popełniane są z użyciem zarówno zaawansowanych instrumentów ekonomicznych, jak i technologii informatycznych, mogą przyczyniać się do kryzysów polityczno-finansowych na skalę krajową, europejską, a nawet światową. Ich ujawnianie i zwalczanie jest dziś wyzwaniem dla międzynarodowej społeczności, organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości (Wawrzusiszyn, 2013, s. 129–148). Szczególnie groźny charakter tej przestępczości stwarza konieczność stosowania środków nadzwyczajnych ze strony państwa. Jej zwalczaniu sprzyja odpowiednie ustawodawstwo krajowe, możliwość stosowania technicznych środków kontroli przestępców (m.in. podsłuchów i stałej inwigilacji), wykorzystywanie instytucji świadka incognito i świadka koronnego, tzw. zakupu kontrolowanego, lepsza profilaktyka przy użyciu najnowocześniejszych urządzeń technicznych uniemożliwiających lub utrudniających popełnienie przestępstwa, ściślejsza współpraca operacyjna między państwami oraz dobra koordynacja działań skierowanych zwłaszcza przeciwko grupom o składzie międzynarodowym (Hołyst, 1996; Pływaczewski, 1994; Rau, 2002).

INNE DZIAŁANIA ZABEZPIECZAJĄCE

Polska w 1994 r. ratyfikowała konwencję *O zwalczaniu nielegalnego obrotu środkami odurzającymi i psychotropowymi* (Dz.U. z 1995 r. nr 15, poz. 69) uchwaloną z inicjatywy ONZ, podjęła konkretne działania po podpisaniu

układu z Schengen (1985) i traktatu z Maastricht (1993), utworzyła grupy robocze (TREVI) mające na celu zacieśnienie współpracy w walce z terroryzmem, radykalizmem, ekstremizmem i przemocą, powołała do zwalczania przestępczości zorganizowanej specjalną jednostkę – Centralne Biuro Śledcze (Dz.U. z 2014 r. poz. 1199).

Poważnym zadaniem dla bezpieczeństwa wewnętrznego państwa staje się zapobieganie degradacji środowiska naturalnego, zwłaszcza w najbliższym otoczeniu, a także przeciwdziałanie katastrofom ekologicznym, w tym zapobieganie awariom elektrowni, zakładów chemicznych, katastrofom transportowym z niebezpiecznymi materiałami, wielkim zanieczyszczeniom atmosfery i wody, skażeniom wód powierzchniowych i gleby przez odpady radioaktywne, zanieczyszczeniom powietrza przez związki metali ciężkich, siarki i dwutlenku węgla. Obowiązująca w Polsce ustawa o stanie kłęski żywiolowej (Dz.U. z 2002 r. nr 62, poz. 558) określa tryb wprowadzenia i zniesienia stanu kłęski żywiolowej, a także zasady działania organów władzy publicznej oraz zakres ograniczeń wolności i praw człowieka i obywatela w czasie stanu kłęski żywiolowej.

Od 1991 r. profesjonalnie funkcjonuje Krajowy System Ratowniczo-Gaśniczy. Celem jego istnienia jest ujednoczenie działań o charakterze ratowniczym, podejmowanych w sytuacjach zagrożeń życia, zdrowia, mienia lub środowiska przez Państwową Straż Pożarną i inne podmioty ratownicze (głównie Ochotniczą Straż Pożarną). W 2015 r. uruchomiony został Regionalny System Ostrzegania – aplikacja alarmowa, dzięki której komunikaty o potencjalnych zagrożeniach i kłęskach żywiolowych pojawiają się na ekranach telewizorów w kanałach TVP Regionalnej oraz w specjalnej aplikacji na smartfony – obejmie także powiadamianie SMS-owe. Aktualnie wdrażany jest system bezpieczeństwa biologicznego.

Wymienione przedsięwzięcia w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa wewnętrznego Polski stanowią tylko część najbardziej spektakularnych. Dynamiczność i często nieprzewidywalność sytuacji w środowisku międzynarodowym może w każdej chwili wywołać powstanie kolejnych, nowych wyzwań, którym należy stawić czoła, aby społeczeństwu zapewnić poczucie bezpieczeństwa.

PODSUMOWANIE

Współczesność przynosi ciągle niespodziewany rozwój wydarzeń w środowisku bezpieczeństwa i konieczność głębokich zmian w sposobie myślenia o bezpieczeństwie, zarówno wewnętrznym, jak i międzynarodowym. Procesy globalizacji narzucające uniwersalizm oraz homogenizację kultury są w swej istocie niezrównoważone i asymetryczne, powodując dysproporcje ekonomiczne i rozwojowe, oddolne reakcje dezintegracyjne, napięcia, chęć obrony zagrożonej tożsamości i narodowych wartości. Specyficzne przekształcenia strukturalne systemu międzynarodowego oraz wzrastające współzależności skutkują zwiększoną penetracją wnętrza państwa przez struktury transnarodowe, w tym organizacje przestępcze i terrorystyczne, bezpośrednio zagrażające wewnętrznej stabilności oraz poczuciu bezpieczeństwa w społeczeństwie (Pietraś, 2006, s. 69). Umieędzynarodowienie bezpieczeństwa wewnętrznego państwa staje się faktem, stąd też bardzo istotna jest skuteczna aktywność międzynarodowa stwarzająca warunki do rozwoju gospodarczego i postępu cywilizacyjnego Polski, co przyczynia się do wzmocnienia bezpieczeństwa. Należy rozwijać współpracę z państwami w regionie na rzecz wszechstronnego ustabilizowania sytuacji bezpieczeństwa w tej części Europy, wreszcie konieczne jest wzmacnianie porządku publicznego i instytucji odpowiedzialnych za jego zapewnienie.

Literatura

- Czekaj, J. (2010). *Wpływ światowego kryzysu gospodarczego na polską gospodarkę*. W: G. Kołodko (red.), *Globalizacja, kryzys i co dalej?*, Warszawa.
- Gorzelał, G. (2010). *Kryzys finansowy w krajach Europy Środkowej i Wschodniej*. W: A. Tucholska (red.), *Europejskie wyzwania dla Polski i jej regionów*, Warszawa.
- Gruszczak, A. (2008). *Zarządzanie bezpieczeństwem wewnętrznym Unii Europejskiej w warunkach późnowestfalskiego ładu międzynarodowego*. W: M. Pietraś, K. Marzęda (red.), *Późnowestfalski ład międzynarodowy*, Lublin.
- Hołyst, B. (1996). *Czynniki utrudniające zwalczanie przestępczości zorganizowanej*. W: B. Hołyst (red.), *Przestępczość zorganizowana w Niemczech i w Polsce*, Warszawa–Münster–Łódź.
- Koziej, S. (2013). *Biała Księga Bezpieczeństwa Narodowego RP – umacnianie bezpieczeństwa narodowego*. Wykład inauguracyjny wygłoszony na Politechnice Warszawskiej, Warszawa.

- Pietraś, M. (2008). *Hybrydowość późnowestfalskiego ładu międzynarodowego*. W: M. Pietraś, K. Marzęda (red.), *Późnowestfalski ład międzynarodowy*, Lublin.
- Pływaczewski, E. (1994). *Przestępczość zorganizowana w Polsce. Przejawy i uwarunkowania*. W: E. Pływaczewski (red.), *Policja polska wobec przestępczości zorganizowanej*, Szczytno.
- Sulowski, S., Brzeziński, M. (2009). *Bezpieczeństwo wewnętrzne państwa. Wybrane zagadnienia*, Warszawa.
- Wawrzusiszyn, A. (2015). *Bezpieczeństwo. Strategia. System. Teoria i praktyka w zarysie*, Warszawa.
- Wawrzusiszyn, A. (2013). *Współczesny wymiar i skala przestępczości transgranicznej*. W: T. Grabińska, H. Spustek (red.), *Bezpieczeństwo personalne a bezpieczeństwo strukturalne państwa. Wolność i bezpieczeństwo obywatela*, Wrocław.
- Wawrzusiszyn, A. (2012). *Wybrane problemy transgranicznego bezpieczeństwa Polski*, Warszawa.
- Wiśniewski, B., Zalewski, S. (2006). *Bezpieczeństwo wewnętrzne RP w ujęciu systemowym i zadań administracji publicznej*, Bielsko-Biała.
- Wojtaszczyk, K. (2000). *Kompendium wiedzy o państwie współczesnym*, Warszawa.
- Żukrowska, K. (2006). *Pojęcie bezpieczeństwa i jego ewolucja*. W: K. Żukrowska, M. Gracik (red.), *Bezpieczeństwo międzynarodowe*, Warszawa.

Akty prawne i dokumenty normatywne

- Biała Księga Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej, BBN, Warszawa 2013.
- Komunikat Komisji w sprawie priorytetów politycznych w walce z nielegalną imigracją obywateli państw trzecich, KOM(2006)402.
- Konwencja Narodów Zjednoczonych o zwalczaniu nielegalnego obrotu środkami odurzającymi i substancjami psychotropowymi, sporządzona w Wiedniu dnia 20 grudnia 1988 r., Dz.U. z dnia 20 lutego 1995 r.
- Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 10 lipca 2008 r. w sprawie organizacji i trybu działania Rządowego Centrum Bezpieczeństwa, Dz.U. z 2008 r. nr 128, poz. 821.
- Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej (2014), BBN, Warszawa.

Uchwała nr 252 Rady Ministrów z dnia 9 grudnia 2014 r. w sprawie Narodowego Programu Antyterrorystycznego na lata 2015–2019, MP, poz. 1218, Warszawa, dnia 24 grudnia 2014 r.

Ustawa z dnia 18 kwietnia 2002 r. o stanie klęski żywiołowej, tekst jednolity: Dz.U. z 2002 r. nr 62, poz. 558.

Ustawa z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym, tekst jednolity: Dz.U. z 2007 r. nr 89, poz. 590.

Ustawa z dnia 26 czerwca 2014 r. o zmianie ustawy o Policji oraz niektórych innych ustaw, tekst jednolity: Dz.U. z 2014 r. poz. 1199.

Źródła internetowe

Aleksandrowicz, T., *Strategia bezpieczeństwa narodowego RP*. Pozyskano (23.02.2015) z <http://wszystkoconajwazniejsze.pl/tomasz-aleksandrowicz-strategia-bezpieczenstwa-narodowego-rp/>.

Chwałą nas: Polska odporna na kryzys, Forsal.pl. Pozyskano (10.04.2015) z http://forsal.pl/artykuly/117712,chwala_nas_polska_odporna_na_kryzys.html.

Krajowy System Wykrywania Skażeń i Alarmowania. Pozyskano (15.04.2015) z <http://rcb.gov.pl/wp-content/uploads/2011/02/kswsia.pdf>.

Plan modernizacji technicznej Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w latach 2013–2022. Pozyskano (31.03.2015) z <http://mon.gov.pl/dokumenty/dzial/dokumenty/modernizacja-techniczna-sz-rp-1032549/>.

Polityka ochrony cyberprzestrzeni. Pozyskano (15.04.2015) z file:///C:/Users/Andrzej/Downloads/Polityka_Ochrony_Cyberprzestrzeni_RP_148x210_wersja_pl.pdf.

Polska gospodarka jest odporna na kryzysy. Pozyskano (13.04.2015) z <http://wiadomosci.onet.pl/swiat/szczurek-polska-gospodarka-jest-odporna-na-kryzysy-za-wschodnia-granica/ntqnd>.

Polska polityka bezpieczeństwa i obronności – potrzeba dostosowania do nowych wyzwań (memorandum i zalecenia). Rekomendacje SEA (Euro-Atlantis Assosation) sformułowane na podstawie wniosków z debaty publicznej pt. „Czy możemy oprzeć nasze bezpieczeństwo tylko na NATO”. Pozyskano (04.02.2015) z http://sea.org.pl/sites/default/files/Memorandum_i_zalecenia.pdf.

Raport o stanie bezpieczeństwa cyberprzestrzeni RP w 2014 roku. Pozyskano (15.04.2015) z <http://www.cert.gov.pl/cer/publikacje/raporty-o-stanie-bezpieczenstwa>.

Rok wielkich zamówień obronnych. Pozyskano (13.04.2015) z <http://www.tvn24.pl/wiadomosci-z-kraju,3/2015-rok-wielkich-zamowien-obronnych-mon-beda-naciski,503015.html>.

Strategia Sprawne Państwo 2020. Pozyskano (13.04.2015) z <https://mac.gov.pl/files/wp-content/uploads/2011/12/SSP-20-12-2012.pdf>.

System Arakis. Pozyskano (13.04.2015) z <http://www.cert.gov.pl/cer/system-arakis-gov/310,System-ARAKIS-GOV.html>.

Wywiad z prof. Markiem Banaszkiwiczem – prezesem Polskiej Agencji Kosmicznej. Pozyskano (15.02.2015) z <http://wiadomosci.wp.pl/kat,1027191,title,Prof-Marek-Banaszkiewicz-dopoki-czulismy-sie-bezpiecznie-nie-musieliśmy-inwestowac-w-kosmos,wid,17285423,wiadomosc.html>.

Zarządzenie nr 2 Prezesa Rady Ministrów z dnia 14 stycznia 2013 r. zmieniające zarządzenie w sprawie Międzyresortowego Zespołu do spraw zapobiegania nielegalnemu rozprzestrzenianiu broni masowego rażenia i implementacji „Inicjatywy Krakowskiej” – Proliferation Security Initiative (PSI). Pozyskano (15.04.2015) z <http://bip.kprm.gov.pl/kpr/bip-rady-ministrow/organy-pomocnicze/organy-pomocnicze-rady/136,Miedzyresortowy-Zespol-do-spraw-zapobiegania-nielegalnemu-rozprzestrzenianiu-bro.html>.